

Trenéři a jejich interakční styl z pohledu sportovců

Jana Harvanová*, Dana Štěrbová

Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, Česká republika

Copyright: © 2021 J. Harvanová, & D. Štěrbová. Toto je open access článek vydaný pod Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Východiska: Studie se zabývá interakčním stylem trenéra jako významným faktorem ve vztahu mezi trenérem a sportovcem, který má dopad nejen na výkonnost sportovce a jeho motivaci, ale také se podílí na rozvoji osobnosti sportovce přístupem, který volí trenér např. s ohledem na potřeby konkrétního sportovce a přihlédnutím k jeho věku. **Cíle:** Cílem výzkumu bylo analyzovat interakční styl trenérů fotbalu z pohledu jejich sportovců – fotbalistů. **Metodika:** Výzkumný soubor tvořilo 129 sportovců (průměrný věk $14,16 \pm 2,76$ let), kteří posuzovali interakční styl svých trenérů ($n = 11$, průměrný věk $38,00 \pm 11,37$ let). Pro analýzu interakčního stylu trenérů byla užita upravená verze dotazníku Questionnaire on Teacher Interaction (QTI) modifikovaného pro trenéry a sportovce. **Výsledky:** Sportovci vnímají u trenérů v rámci interakčního stylu nejvíce zastoupené dimenze Organizátor, Pomáhající, Chápající a Vedoucí k zodpovědnosti, stejně jako při posuzování „ideálního“ interakčního stylu trenéra. Tato tendence v percepce interakčního stylu trenéra sportovci se statisticky významně prokázala ve vztahu k věku sportovců. **Závěry:** Výsledky studie ukázaly, že v interakčním stylu trenérů fotbalu z pohledu sportovců převažují dominantně vstřícné tendence. Vyšší míra submisivně odmítavých dimenzí v pohledu na trenéra byla zaznamenána se stoupajícím věkem sportovců.

Klíčová slova: trenér, sportovec, interakční styl, fotbal

Úvod

Trénování je behaviorální proces, ve kterém trenér podporuje vztah zaměřený na jednoho či více sportovců. Trenéři představují v životě sportovců významnou autoritu a jejich práce je postavena na komunikaci se svěřenci. Vztah mezi sportovcem a trenérem ovlivňuje výkon sportovce i trenéra. V rámci tohoto vztahu jsou příčinně propojeny myšlenky, pocity a chování účastníků. Vzájemná interpersonální očekávání a jejich naplnění ve vztahu mezi sportovcem a trenérem významně ovlivňují výkon a mají vliv na vývoj vztahu (Becker, 2009). Komunikace a vztah mezi trenérem a sportovcem jsou ovlivněny také mimo jiné osobnostními rysy (Jowett & Poczwadowski, 2007) a úspěšnost trenérské práce je neoddělitelně spjata s jeho komunikačními schopnostmi (Martens, 2012). Způsoby chování trenérů a jejich styly vedení souvisí se sportovními výsledky jejich svěřenců (Amorose & Anderson-Butcher, 2007; Chelladurai, 2007; Duda & Balaguer, 2007; Horn, 2008). Chelladurai (2007) uvádí, že konkrétně typy chování nebo stylů vedení realizované trenéry mohou podpořit nebo brzdit psychosociální růst a rozvoj jejich sportovců.

Sportovcem vnímaná autorita trenéra je důležitým zdrojem jejich sebehodnocení a identity (Cranmer & Brann, 2015). Tento významný vliv působí především během dětství a dospívání. Trenéři jsou v životě mladého sportovce nejvýznamnějším dospělým po rodičích, jejich role kouče se mění v závislosti na věku a výkonnosti, mají vliv na rostoucí autonomii sportovce (Isoard-Gauthier et al., 2012). Tato velká moc trenérů nad svěřenci znamená také velkou zodpovědnost a potenciál pro chyby. Úspěšný trenér se nebojí přijmout kritiku a pracuje s kritickým sebehodnocením, učí se a je dostatečně flexibilní (Martens, 2012). Trenéři zmiňují jako klíčové ve svém chování dovednost zůstat v klidu pod tlakem, přijímat rozhodnutí, zatímco neschopnost vypořádat se s krizovými situacemi a zvládat stres považují za hlavní znak neúčinného koučování. Sportovci zmiňují jako klíčové a výkon ovlivňující složky v chování trenéra poskytování zpětné vazby, důvěru a přátelství ve vztahu, přijímání spravedlivých rozhodnutí, dovednost plánovat (Hodgson et al., 2017).

Úspěšného výkonu a spokojenosti sportovců lze dosáhnout v kontextech, kde existuje shoda mezi třemi složkami chování koučů: upřednostňovaným, skutečným a požadovaným. Pokud chování, které sportovci preferují ze strany trenéra, jsou konzistentní se skutečným chováním trenéra, pak je vytvořen prostor pro realizaci maximálního výkonu za současné spokojenosti sportovce. Podobně hovoří o spokojenosti sportovce

*Korespondenční adresa: Jana Harvanová, Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci, tř. Míru 117, 771 11 Olomouc, e-mail: jana.harvanova@upol.cz

a trenéra také Crust a Lawrence (2006), která je mimo jiné podmíněna flexibilitou trenéra v rámci svého stylu vedení. Tato flexibilita se odráží ve schopnosti trenéra nalézat shodu mezi požadovaným, skutečným a preferovaným chováním. Ukazuje se, že vliv různých trenérských stylů na spokojenost sportovců je významnější u týmových sportů než u individuálních sportů (Baker et al., 2003).

Vztah trenér – svěřenec, ve kterém je podporována autentičnost, důvěra a blízkost vede k rozvoji plného potenciálu sportovce a k podpoře jeho autonomie (Chelladurai & Carron, 1983; Szedlak et al., 2015). Podpora autonomie jedince je obtížná dovednost, zahrnující čas, trpělivost, citlivost a individuální přístup. Ve sportovním prostředí působí mnoho faktorů proti podpoře autonomie – tlak ze strany trenéra, publika a dalších na výkon, přesvědčení trenéra, že podpora autonomie vede nutně ke ztrátě struktury a řádu, tradice, naučené koučovací strategie s vysokou mírou kontroly (Sheldon & Watson, 2011). Požadavky kladené na osobnost trenéra a jeho dovednosti jsou vysoké a vyžadují schopnost jeho adaptace a vstřícnost k rozvoji svých koučovacích dovedností. Trenér vytváří a určuje kvalitu prostředí, v kterém probíhá proces tréninku a významně tak ovlivňuje motivaci sportovců (Amorose & Anderson-Butcher, 2007; Gagne et al., 2003; Smith et al., 2016).

Svým působením se trenér ve své roli stává zásadním prvkem pro působení vnější a vnitřní motivace. V souladu s teorií sebeurčení existuje mezi vnější a vnitřní motivací kontinuum. Vnitřní motivace se týká chování pro zájem a prožitek, který je tomuto chování vlastní. Vnější motivace popisuje chování z důvodů oddělitelných od chování samotného. Vnější motivace je posilována tehdy, pokud je činnost regulována faktory jako jsou odměny, omezení nebo strach z trestu. Přestože tyto zdroje regulace mohou být částečně internalizovány, externí regulace je skryta v motivech typu vyhýbání se vině a hanbě nebo obavy z názoru druhých a ze ztráty schválení druhými (Deci & Ryan, 2000). Rolí trenéra je vytvářet stimulující prostředí pro rozvoj vnitřní motivace. Mladší sportovci preferují ve stylu vedení trenéra řídicí – dominantní složku. Existuje riziko, že trenér „vyhoví“ požadavkům mladého sportovce, ale současně přestane stimulovat přechod od vnější k vnitřní motivaci (Deci & Ryan, 2000). Sportovci vnímají zdroj svého úspěchu či neúspěchu spíše ve vnějších zdrojích a prožívaná ztráta kauzality mezi vlastní iniciativou a výkonem snižuje sebedůvěru sportovců a posiluje vnější motivační ladění řízené pocitem povinnosti či viny (Bartholomew et al., 2010; Mladenović, 2010).

Koučovací styl podporující autonomii vede k podpoře prosociálního chování, zatímco styl koučování s převahou kontroly koreluje s projevy antisociálního

chování (Hodge & Lonsdale, 2011). Trenéři, jejichž koučovací styl je charakteristický převahou řídicích, autoritativních a dominantních tendencí, předávají sportovcům konkrétní způsoby myšlení a chování (Bartholomew et al., 2010; Mladenović, 2010), které souvisí s motivační tendencí sportovce.

Hovoříme-li o koučovacím stylu, chápeme pod pojmem styl osvědčenou nebo mírně modifikovanou interakční strategii, kterou jedinec používá v obdobných situacích, a tak si vytváří a zpevňuje vzorce svého interpersonálního chování, tedy chování v interakcích, které představují relativně stabilní charakteristiku jedince (Harvanová, 2010). Jedná se o individuálně specifický interakční styl. Interpersonální styl trenéra hraje významnou roli nejen ve vztahu k motivaci a výkonu sportovců, ale také ovlivňuje prožívání sportovce jeho vlastní sportovní činnosti (Mageau & Vallerand, 2003). Janíková (2011) charakterizuje interakční styl jako součást osobnostních rysů. Je determinován jak vrozenými předpoklady, tak i procesem učení, a tedy sociálním prostředím. Pomáhá vychovávaným, učeným a trénovaným osobám předvídat reakce, případně je svou činností záměrně vyvolat (Mareš & Gavora, 2004). Tradiční koncept interakčního stylu vychází z předpokladu dvou tendencí, které se vědomě či nevědomě uplatňují v interakci s druhým jedincem: redukce strachu a udržení sebeúcty (Leary & Coffey, 1955).

Cílem našeho výzkumu je analyzovat interakční styl trenérů fotbalu z pohledu jejich sportovců – fotbalistů. Dílčím cílem je identifikovat „ideální“ interakční styl trenérů fotbalu z pohledu sportovců – fotbalistů a identifikovat tendence v percepci interakčního stylu trenéra ve vztahu k věku sportovců.

Metodika

Výzkumný soubor

Výzkumného šetření se účastnili sportovci – fotbalisté, kteří hodnotili interakční styl svých trenérů. Do analýzy bylo zařazeno 129 sportovců – fotbalistů – mužů ($14,16 \pm 2,76$ let) v soutěžních věkových kategoriích žáci až starší dorost. Jednalo se o záměrný výběr realizovaný v Olomouckém, Zlínském, Moravskoslezském a Pardubickém kraji. Sportovci posuzovali interakční styl svých trenérů – mužů ($n = 11$; věk: $38,00 \pm 11,37$ let). Všichni trenéři měli minimálně středoškolské vzdělání s maturitou, každý trenér byl držitelem trenérské licence UEFA. Studie byla schválena Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem 33/2015.

Postupy a techniky

Pro analýzu interakčního stylu trenérů byla užita upravená verze dotazníku QTI. Dotazník QTI (Questionnaire on Teaching Interaction) (Wubbels & Levy in Gavora, 2005; Dytrtová, 2008) je určen pro diagnos-

tiku interakčního stylu učitele. Dotazník interakčního stylu trenéra/trenérky byl autorkami modifikován tak, aby výroky oslovovaly sportovce a trenéry. Pro zjištění interakčního stylu trenéra/trenérky (pedagogického pracovníka) bylo třeba reformulovat jednotlivé položky dotazníku pro účely sportovního prostředí, přičemž počet položek a jejich význam byl zachován (ukázka dotazníku viz Příloha 1). Výsledná podoba reformulovaných položek se opírá o dvě nezávislé adaptace a úpravy vycházející z pilotního výzkumu. Modifikovaná verze slouží jak k posouzení interakčního stylu trenéra, tak k sebereflexi a sebezposouzení trenérů. V této studii se pracuje pouze s posouzením trenérů sportovci.

Interakční styl je vyjádřen poměrným zastoupením 8 dimenzí – oktantů, které jsou rozloženy podél dvou bipolárních os. Vertikální osa vyjadřuje míru vlivu uplatňovaného v interakci (dominance – submise) a horizontální osa (tzv. proximita) odráží tendenci k přiblížení či oddálení (vstřícnost – odmítavost):

- D1 Organizátor (dominantně – vstřícný) – řídí, vede, organizuje, rozdává úkoly, určuje postup.
- D2 Pomáhající (vstřícně – dominantní) – facilituje, pomáhá, podporuje.
- D3 Chápající (vstřícně – submisivní) – empatický, trpělivý, projevuje zájem, důvěru, pochopení, naslouchá.
- D4 Vede k zodpovědnosti (submisivně – vstřícný) – deleguje, vytváří prostor pro iniciativu a samostatnost, respektuje.
- D5 Nejistý (submisivně – odmítavý) – nezasahuje, vzdaluje se, vzdává se zodpovědnosti.
- D6 Nespokojený (odmítavě – submisivní) – kritizuje, vyjadřuje nespokojenost, vyslýchá.
- D7 Kárající (odmítavě – dominantní) – trestající, zaměřený na chyby, zakazující, rozzlobený.
- D8 Přísný (dominantně – odmítavý) – kontroluje, ověřuje, testuje, měří, trvá na pravidlech.

Dotazník obsahuje 64 položek vyjadřujících konkrétní podobu chování trenéra v interakci se sportovcem. Sportovci vyjadřují míru shody popisovaného chování s chováním svého trenéra tak, jak ho individuálně percipují na pěti bodové ordinální škále (0 = nikdy – 4 = vždy).

Dotazník byl zadáván v rozmezí let 2018–2019 formou papír – tužka v rámci tréninkových jednotek. Respondenti se k interakčnímu stylu svého trenéra vyjadřovali dvakrát. V prvním případě sportovci – fotbalisté posuzovali interakční styl svého trenéra tak, jak ho vnímají a hodnotí, ve druhém případě se vyjadřovali, jak by si představovali „ideálního“ trenéra. Vyplnění obou dotazníků probíhalo kontinuálně v rámci jednoho dne.

Statistická analýza

Zpracování dat a analýzy byly provedeny s použitím Microsoft Office Excel (Version 2016; Microsoft, Redmont, WA, USA) a IBM SPSS Statistics (Version 23 for Windows; IBM, Armonk, NY, USA). Byly vypočítány základní deskriptivní statistiky a pro porovnání diferencí mezi dimenzemi interakčního stylu z prvního a druhého měření byl použit statistický *t*-test pro závislé vzorky. Pro měření závislosti mezi dimenzemi interakčního stylu a věkem respondentů byl použit Pearsonův korelační koeficient. Pro posouzení statistické významnosti u relevantních statistických analýz jsme zvolili $p = 0,05$.

Výsledky

V rámci 8dimenzionálního spektra charakterizujícího interakční styl trenérů fotbalu uvádí sportovci jako nejvíce zastoupené dimenze D1, D2, D3 a D4 (Organizátor, Pomáhající, Chápající, Vedoucí k zodpovědnosti), přičemž v rámci hodnotící škály dotazníku 0 až 4 je průměrné hodnocení v intervalu <3; 4> zastoupené dimenzemi D1, D2 a D3, které můžeme charakterizovat tendencí k dominanci a vstřícnosti. Dimenze D5, D6, D7 a D8 (Nejistý, Nespokojený, Kárající, Přísný) jsou z pohledu sportovců v interakčním stylu trenérů nejméně zastoupené, kdy v rámci hodnotící škály dotazníku 0 až 4 se vyskytuje průměrné hodnocení v intervalu <0; 1> u dimenzí D5 a D6, které můžeme charakterizovat tendencí k submisivitě a odmítavosti. Podobné a o něco výraznější tendence jsou zřetelné v posuzování „ideálního“ interakčního stylu trenéra, přičemž statisticky významná diference mezi hodnocením trenérů fotbalu sportovci a jejich představou „ideálního“ trenéra se ukázala v dimenzích D1, D2, D3 (Organizátor, Pomáhající, Chápající) a D5, D6, D7 (Nejistý, Nespokojený, Kárající). Sportovci popisují interakční styl „ideálního“ trenéra ještě výrazněji zastoupený dominantně – vstřícnými dimenzemi (D1, D2, D3) a méně zastoupený submisivně – odmítavými dimenzemi (D5, D6, D7) (Tabulka 1).

Co se týká hodnocení interakčního stylu trenérů fotbalu sportovci a jejich věkem, můžeme konstatovat statisticky významný vztah u dimenzí D1, D2, D3. Dominantní a vstřícné dimenze Organizátor, Pomáhající a Chápající uvádějí v interakčním stylu trenérů fotbalu mladší sportovci, přičemž stejný vztah se prokázal i při pohledu na představu „ideálního“ interakčního stylu trenérů. Vyšší míru submisivně odmítavých dimenzí připouští sportovci se stoupajícím věkem, statisticky významný vztah se prokázal u dimenzí D6, D7, a D8 – Nespokojený, Kárající, Přísný a v rámci hodnocení „ideálního“ interakčního stylu u dimenzí D5, D6, D7 – Nejistý, Nespokojený, Kárající (Tabulka 2).

Tabulka 1
Interakční styl trenérů fotbalu z pohledu sportovců

Dimenze (oktant) interakčního stylu	Interakční styl trenéra (n = 129)		„Ideální“ interakční styl trenéra (n = 129)		t	p
	M	SD	M	SD		
D1	3,35	0,58	3,53	0,40	-3,12	0,002
D2	3,45	0,53	3,62	0,39	-3,29	0,001
D3	3,21	0,61	3,48	0,48	-4,38	<0,001
D4	2,60	0,62	2,68	0,52	-1,27	0,21
D5	0,61	0,55	0,41	0,41	3,60	<0,001
D6	0,72	0,57	0,56	0,45	2,78	0,006
D7	1,17	0,77	0,86	0,64	3,83	<0,001
D8	1,80	0,63	1,72	0,53	1,12	0,27

Poznámka: M = průměr; SD = směrodatná odchylka, t = t-test; p = statistická signifikance ($p < 0,05$)

Tabulka 2
Interakční styl trenérů fotbalu z pohledu sportovců v závislosti na věku sportovce

Dimenze (oktant) interakčního stylu	Korelace mezi dimenzemi interakčního stylu a věkem			
	Interakční styl trenéra (n = 129)		„Ideální“ interakční styl trenéra (n = 129)	
	r	p	r	p
D1	-0,20	0,03	-0,34	<0,001
D2	-0,32	<0,001	-0,28	0,002
D3	-0,25	0,004	-0,34	<0,001
D4	-0,07	0,47	-0,13	0,13
D5	0,10	0,25	0,22	0,013
D6	0,25	0,004	0,32	<0,001
D7	0,48	<0,001	0,29	0,001
D8	0,37	<0,001	0,17	0,051

Poznámka: r = korelační koeficient; p = statistická signifikance ($p < 0,05$)

Diskuse

Hlavním cílem výzkumu byla analýza interakčního stylu trenérů fotbalu z pohledu sportovců – fotbalistů. Zjistili jsme, že sportovci uvádějí u svých trenérů nejčastěji dimenze interakčního stylu Organizátor, Pomáhající a Chápající a nejméně často dimenze Nejistý a Nespokojený. Tyto výsledky jsou v souladu s Hodgson et al. (2017), kteří zmiňují jako klíčové dovednost zůstat v klidu pod tlakem, přijímat rozhodnutí, umění plánovat, poskytovat zpětnou vazbu, důvěru a přátelství ve vztahu. Koučování je realizováno skrze interakční styl trenéra, což má vliv na atmosféru v tréninku a motivaci sportovců (Amorose & Anderson-Butcher, 2007; Gagne et al., 2003; Smith et al., 2016). Interakční styl představuje relativně trvalou charakteristiku jedince (Harvanová, 2010), která generuje stabilní, a tedy i předvídatelné interakční a koučovací strategie. Tyto interakční strategie se podílí na vytváření vztahu mezi

trenérem a sportovcem. Očekávání sportovců fotbalistů v našem výzkumu se odráží v představě „ideálního“ interakčního stylu trenérů, v rámci kterého sportovci uvádí nejčastěji dimenze Organizátor, Pomáhající a Chápající, zatímco dimenze Nejistý, Nespokojený a Kárající preferují nejméně. Poskytujeme tak trenérům informaci o tom, že způsob chování trenéra ke svěřencům je významný z hlediska podpory motivace a dosahování vytyčených cílů. Toto je obzvláště významné při práci s mládeží, neboť vedle sportovních cílů vstupuje do hry také formování osobnosti sportovce. Role kouče se mění v závislosti na věku a odráží se v rostoucí autonomii sportovce (Isoard-Gauthier et al., 2012).

Koncept interakčního stylu vychází z předpokladu dvou tendencí: redukce strachu a udržení sebeúcty (Leary & Coffey, 1955). U týmových sportů lze očekávat větší požadavky na řídicí kompetence trenéra, tedy dimenze typu Organizátor než u individuálních sportů – trenér je vystaven situacím, kdy musí harmonizovat

různá očekávání členů týmu atd. Především v dětství a dospívání je sportovcem vnímaná autorita důležitým zdrojem sebehodnocení sportovce (Cranmer & Brann, 2015). Trenér s interakčním stylem charakterizovaným převahou dimenzí D5–D7 (Nejistý, Nepokojený, Kárající) jako osoba mající vliv na vývoj mladých sportovců i ve smyslu tvorby jejich identity, může být rizikem, protože sportovci sami jsou v období nejistoty a neměli by se tak o co opřít. Adolescent potřebuje mít trenéra, který je schopen být vnímán jako autorita (Cranmer & Brann, 2015). I v našem výzkumu se prokázalo, že mladší sportovci vnímají i preferují v interakčním stylu dominantně vstřícné tendence více než starší sportovci. Méně si všimají či preferují submisivně odmítavé tendence. Toto zjištění je v souladu s Deci a Ryanem (2000), kteří upozorňují, že mladší sportovci preferují ve stylu trenéra dominantní složku. Současně ale upozorňují na riziko „vyhovění“ tomuto požadavku a brždění v podpory autonomie a rozvoje vnitřní motivace. Přítomnost trenéra, který funguje díky tomu, že něco omezuje či vyvolává strach z trestu, může sportovci do jisté míry vyhovovat, ale současně bránit jeho vlastnímu dozrávání. Se zvyšujícím se věkem sportovců v našem výzkumu bylo vidět, že se dívají na trenéry kritičtěji, trenér již není zásadním zdrojem opory ve vztahu k jejich vlastní sebeúčtě (Cranmer & Brann, 2015; Leary & Coffey, 1955).

Vedle dominantních tendencí v interakčním stylu se prokázala i preference vstřícných tendencí, což odpovídá tomu, co od kolektivních sportů očekáváme, tj. stimulaci rozvoje kooperativní kompetice, což se mimo jiné projevuje jako pozvání k samostatnosti a do budoucna je příslibem rozvoje autonomie. O významu podpory prosociálního chování v koučovacím stylu hovoří Hodge a Lonsdale (2011).

Za limity studie lze považovat velikost výzkumného souboru, absence zastoupení ve všech krajích ČR. Z hlediska posouzení možnosti odpovědi může výsledek ovlivňovat odlišná zkušenost sportovců s počtem trenérů v jejich sportovní kariéře.

Závěry

Bylo zjištěno, že v interakčním stylu trenérů fotbalu z pohledu sportovců převažují dominantně vstřícné tendence. Takto vnímaný interakční styl se promítl i do představy „ideálního“ interakčního stylu trenéra. Vyšší míru submisivně odmítavých dimenzí připouštějí více sportovci starší než mladší.

Úspěšného výkonu a spokojenosti sportovců lze dosáhnout ve vztazích, kdy flexibilita trenéra a jeho dovednosti umožňují nalézat shodu mezi požadovaným, skutečným a preferovaným chováním. Tato hypotéza představuje prostor pro další výzkum v oblasti analýzy

interakčního stylu ve vztahu k dalším faktorům psychologie sportu, jako jsou např. spokojenost, motivace.

Reference

- Amorose, A. J., & Anderson-Butcher, D. (2007). Autonomy-supportive coaching and self-determined motivation in high school and college athletes: A test of self-determination theory. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(5), 654–670. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2006.11.003>
- Baker, J., Yardley, J., & Côté, J. (2003). Coach behaviors and athlete satisfaction in team and individual sports. *International Journal of Sport Psychology*, 34(3), 226–239.
- Bartholomew, K. J., Ntoumanis, N., & Thøgersen-Ntoumani, C. (2010). The controlling interpersonal style in a coaching context: Development and initial validation of a psychometric scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 32(2), 193–216. <https://doi.org/10.1123/jsep.32.2.193>
- Becker, A. J. (2009). It's not what they do, it's how they do it: Athlete experiences of great coaching. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4(1), 93–119. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.4.1.93>
- Chelladurai, P. (2007). Leadership in sports. In G. Tenenbaum & R. C. Eklund (Eds.), *Handbook of sport psychology* (3rd ed., pp. 113–135). John Wiley & Sons, Inc.
- Chelladurai, P., & Carron, A. V. (1983). Athletic maturity and preferred leadership. *Journal of Sport Psychology*, 5(4), 371–380.
- Cranmer, G. A., & Brann, M. (2015). “It makes me feel like I am an important part of this team”: An exploratory study of coach confirmation. *International Journal of Sport Communication*, 8(2), 193–211. <https://doi.org/10.1123/ijsc.2014-0078>
- Crust, L., & Lawrence, I. (2006). A review of leadership in sport: Implications for football management. *Athletic Insight. The Online Journal of Sport Psychology*, 8(4), 28–48.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.0.4.183/S15327965PLI1104_01
- Duda, J. L., & Balaguer, I. (2007). Coach-created motivational climate. In S. Jowett, & D. Lavalée (Eds.), *Social Psychology in Sport* (pp. 117–130). Human Kinetics.
- Dyrtřová, R. (2008). Teaching and interactive style of teacher. In M. Slavík, & J. Votava (Eds.), *Problem solving methods in teachers' professional development* (pp. 101–128). CULS.
- Gagne, M., Ryan, R. M., & Bargmann, K. (2003). Autonomy support and need satisfaction in the motivation and well-being of gymnasts. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(4), 372–390. <https://doi.org/10.1080/10413200390238031>
- Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Paido.
- Harvanová, J. (2010). *Kompatibilita v partnerské dyádě a její souvislost se sportovním výkonem*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hodge, K., & Lonsdale, C. (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 33(4), 527–547. <https://doi.org/10.1123/jsep.33.4.527>
- Hodgson, L., Butt, J., & Maynard, I. (2017). Exploring the psychological attributes underpinning elite sports coaching. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 12(4), 439–451. <https://doi.org/10.1177/1747954117718017>

- Horn, T. S. (2008). Coaching effectiveness in the sport domain. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (3rd ed., pp. 239–267). Human Kinetics.
- Isoard-Gautheur, S., Guillet-Descas, E., & Lemyre, P. N. (2012). A prospective study of the influence of perceived coaching style on burnout propensity in high level young athletes: Using a self-determination theory perspective. *Sport Psychologist*, 26(2), 282–298. <https://doi.org/10.1123/tsp.26.2.282>
- Janíková, M. (2011). *Interakce a komunikace učitelů tělesné výchovy*. Paido.
- Jowett, S., & Poczwardowski, A. (2007). Understanding the coach-athlete relationship. In S. Jowette, & D. Lavallee (Eds.), *Social Psychology in Sport* (pp. 3–14). Human Kinetics.
- Leary, T., & Coffey, H. S. (1955). Interpersonal diagnosis: Some problems of methodology and validation. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 50(1), 110–124. <https://doi.org/10.1037/h0049357>
- Mageau, G. A., & Vallerand, R. J. (2003). The coach-athlete relationship: A motivational model. *Journal of Sports Sciences*, 21(11), 883–904. <https://doi.org/10.1080/0264041031000140374>
- Mareš, J., & Gavora, P. (2004). Interpersonální styl učitelů: Teorie, diagnostika a výsledky výzkumů. *Pedagogika*, 54(2), 101–125.
- Martens, R. (2012). *Successful coaching*. Human Kinetics.
- Mladenović, M. (2010). The link of a coach's perception of locus of control and his/her motivational approach to athletes. *SportLogia*, 6, 35–42. <https://doi.org/10.5550.sgia.1002035>
- Sheldon, K. M., & Watson, A. (2011). Coach's autonomy support is especially important for varsity compared to club and recreational athletes. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 6(1), 109–123. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.6.1.109>
- Smith, N., Tessier, D., Tzioumakis, Y., Fabra, P., Quested, E., Appleton, P., Sarrazin, P., Papaioannou, A., Balaguer, I., & Duda, J. L. (2016). The relationship between observed and perceived assessments of the coach-created motivational environment and links to athlete motivation. *Psychology of Sport and Exercise*, 23, 51–63. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.11.001>
- Szedlak, C., Smith, M. J., Day, M. C., & Greenlees, I. A. (2015). Effective behaviours of strength and conditioning coaches as perceived by athletes. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 10(5), 967–984. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.10.5.967>

Coaches and their interaction style from the point of view of athletes

Background: The study focuses on the coach's interaction style as an important factor in the coach-athlete relationship, which not only affects the athlete's performance and motivation, but also contributes to the development of the athlete's personality through the approach chosen by the coach, for example, in relation to the needs of a particular athlete and considering his age. **Objective:** The aim of the research was to analyze the style of the interaction of soccer coaches from the perspective of their athletes – soccer players. **Methods:** The research group consisted of 129 athletes (average age 14.16 ± 2.76 years) who evaluated the interaction style of their coaches ($n = 11$, average age 38.00 ± 11.37 years). A modified version of the Teacher Interaction Questionnaire (QTI) adapted for coaches and athletes was used to analyze the style of coach interaction. **Results:** Athletes perceive the most represented dimensions of trainers in the interaction style as Organizer, Helping, Understanding and Leading to Responsibility, as well as in assessing the “ideal” interaction style of the coach. This tendency in the athletes' perception of the coach's interaction style was statistically significant in relation to the athletes' age. **Conclusions:** The results of the current study indicate that in the interaction style of soccer coaches, from the point of view of athletes, predominantly supportive tendencies prevail. More submissively negative dimensions in the view of the coach were noted as the age of the athletes increased.

Keywords: coach, athlete, interaction style, soccer

Příloha 1

Dotazník interakčního stylu trenéra/trenérky – ukázka

Ukázka – posouzení interakčního stylu trenéra/ideálního trenéra:

DOTAZNÍK INTERAKČNÍHO STYLU TRENÉRA/TRENÉRKY (A – Můj trenér)

Adaptace pro sportovce Harvanová, Štěrbová

dle Dotazníku interakčního stylu učitele (QTI)

Wubbels, T., Levy, J. (1993) in Gavora (2005)

Adaptace pro učitele Dytrtová (2007)

Vyjádřete anonymně názor na svou vlastní činnost trenéra/trenérky pomocí bodové škály 0 - 4.

Pokud s výrokem ve vztahu ke své osobě nesouhlasíte, zakroužkujte 0 (nikdy), pokud je výrok platný vždy, zakroužkujte 4 (vždy). Pokud jste se zmýlili, přeškrtněte a zakroužkujte, co platí.

Datum:

Pohlaví: muž - žena

Věk:

Vzdělání:

Výkonnostní úroveň:

Můj trenér/moje trenérka		Nikdy			Vždy		
1	Svou sportovní disciplínu (druh sportu) trénuje s nadšením.	0	1	2	3	4	
2	Když se s ním/ní sportovci/sportovkyně v něčem nesouhlasí, mohou s ním/ní diskutovat.	0	1	2	3	4	
3	Vyžaduje od sportovců/sportovkyň bezpodmínečnou poslušnost.	0	1	2	3	4	
4	Je trpělivý/á.	0	1	2	3	4	
5	Maskuje, když něco neumí nebo neví.	0	1	2	3	4	
6	Je ohleduplný/á.	0	1	2	3	4	

Pozn. Dotazník obsahuje celkem 64 položek.

DOTAZNÍK INTERAKČNÍHO STYLU TRENÉRA/TRENÉRKY (B – ideální trenér z pohledu sportovce)

Vyjádřete anonymně názor na ideální činnost trenéra/trenérky pomocí bodové škály 0–4.

Pokud s výrokem ve vztahu k jeho/její osobě nesouhlasíte, zakroužkujte 0 (nikdy), pokud je výrok platný vždy, zakroužkujte 4 (vždy). Pokud jste se zmýlili, přeškrtněte a zakroužkujte, co platí.

Datum:

Pohlaví: muž – žena

Věk:

Vzdělání:

Výkonnostní úroveň:

Ideální trenér/trenérka		Nikdy			Vždy		
1	Svou sportovní disciplínu (druh sportu) trénuje s nadšením.	0	1	2	3	4	
2	Když s ním/ní sportovci/sportovkyně v něčem nesouhlasí, mohou se s ním/ní diskutovat.	0	1	2	3	4	
3	Vyžaduje od sportovců/sportovkyň bezpodmínečnou poslušnost.	0	1	2	3	4	
4	Je trpělivý/á.	0	1	2	3	4	
5	Maskuje, když něco neumí nebo neví.	0	1	2	3	4	
6	Je ohleduplný/á.	0	1	2	3	4	

Pozn. Dotazník obsahuje celkem 64 položek.

DOTAZNÍK INTERAKČNÍHO STYLU TRENÉRA/TRENÉRKY (A – sebezpozování trenéra)

Adaptace pro trenéry Harvanová, Štěrbová

dle Dotazníku interakčního stylu učitele (QTI)

Wubbels, T., Levy, J. (1993) in Gavora (2005)

Adaptace pro učitele Dytrtová (2007)

Vyjádřete anonymně názor na svou vlastní činnost trenéra/trenérky pomocí bodové škály 0–4.

Pokud s výrokem ve vztahu ke své osobě nesouhlasíte, zakroužkujte 0 (nikdy), pokud je výrok platný vždy, zakroužkujte 4 (vždy). Pokud jste se zmýlili, přeškrtněte a zakroužkujte, co platí.

Datum:

Pohlaví: muž – žena

Věk:

Vzdělání:

Trenérská kvalifikace:

Délka trenérské praxe v daném sportu (v letech):

Já jako trenér/trenérka		Nikdy			Vždy		
1	Svou sportovní disciplínu (druh sportu) trénuji s nadšením.	0	1	2	3	4	
2	Když se mnou sportovci/sportovkyně v něčem nesouhlasí, mohou se mnou diskutovat.	0	1	2	3	4	
3	Vyžadují od sportovců/sportovkyň bezpodmínečnou poslušnost.	0	1	2	3	4	
4	Jsem trpělivý/á.	0	1	2	3	4	
5	Maskuji, když něco neumím nebo nevím.	0	1	2	3	4	
6	Jsem ohleduplný/á.	0	1	2	3	4	

Pozn. Dotazník obsahuje celkem 64 položek.

DOTAZNÍK INTERAKČNÍHO STYLU TRENÉRA/TRENÉRKY (B – ideální trenér z pohledu trenéra)

Vyjádřete anonymně názor na ideální činnost trenéra/trenérky pomocí bodové škály 0–4.

Pokud s výrokem ve vztahu k jeho/její osobě nesouhlasíte, zakroužkujte 0 (nikdy), pokud je výrok platný vždy, zakroužkujte 4 (vždy). Pokud jste se zmýlili, přeškrtněte a zakroužkujte, co platí.

Datum:

Pohlaví: muž – žena

Věk:

Vzdělání:

Trenérská kvalifikace:

Délka trenérské praxe v daném sportu (v letech):

Ideální trenér/trenérka		Nikdy			Vždy		
1	Svou sportovní disciplínu (druh sportu) trénuje s nadšením.	0	1	2	3	4	
2	Když s ním/ní sportovci/sportovkyně v něčem nesouhlasí, mohou se ním/ní diskutovat.	0	1	2	3	4	
3	Vyžaduje od sportovců/sportovkyň bezpodmínečnou poslušnost.	0	1	2	3	4	
4	Je trpělivý/á.	0	1	2	3	4	
5	Maskuje, když něco neumí nebo neví.	0	1	2	3	4	
6	Je ohleduplný/á.	0	1	2	3	4	

Pozn. Dotazník obsahuje celkem 64 položek.